

Study of the Current Situation, Problems, and Obstacles in Managing Green Tourism Dongrak Subdistrict, Phusing District, Sisaket Province

Anansak Phuangok

Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University, Thailand

E-mail: Anansakjub@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-5272-1270>

Received 15/05/2025

Revised 26/05/2025

Accepted 25/06/2025

Abstract

Background and Aims: The development strategy of local administrative organizations in Sisaket Province has outlined key development strategies focusing on infrastructure, natural resources, and environmental management. This includes creating awareness, fostering love and appreciation for nature to reduce global warming, which aligns with the 20-year national strategy (2017-2027) on promoting growth with an environmentally friendly quality of life. Dongrak Subdistrict has high potential for green tourism due to its abundant forests and mountains, resulting in numerous natural tourist attractions. This subdistrict has significant tourism potential to generate income for the community and Sisaket Province. Therefore, this research aims to study the current conditions, problems, and obstacles in managing green tourism in Dongrak Subdistrict, Phusing District, Sisaket Province.

Methodology: The group of key informants consisted of 32 people, including 8 community leaders, 16 residents, and 8 business owners/shopkeepers, totaling 32 people. The tool used for data collection was a semi-structured interview. The researcher personally collected interview data in the area of Dongrak Subdistrict, Phusing District, Sisaket Province. The data were then analyzed using content analysis.

Results: Dongrak Subdistrict is located in the southern part of Phusing District, Sisaket Province, 99 kilometers away from Sisaket Province by car. Its geographical features include foothills and dense forests, creating beautiful and distinctive tourist attractions such as Huay Sawai Waterfall, Na Trao Waterfall, Laem Son, Phatamum, and Phlan Tham Jan. However, there are few tourists due to a lack of good publicity. The community also lacks knowledge in managing green tourism and support from government agencies.

Conclusion: Dongrak Subdistrict has beautiful natural scenery and a variety of tourist attractions, but it still lacks good infrastructure, such as roads leading to tourist sites, accommodations, restaurants, and souvenir shops. The management of tourism in Dongrak village still faces several issues, including the community's lack of knowledge and understanding of green tourism management, land-related problems, issues from the local population, and problems stemming from the lack of cultural group cohesion.

Keywords: Tourism Management; Green Tourism; Dongrak Subdistrict, Phusing District, Sisaket Province

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

อนันศักดิ์ พวงอก

สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดศรีสะเกษ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนัก รักและหวงแหนธรรมชาติเพื่อลดภาวะโลกร้อน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นตำบลที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยวสีเขียว เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และภูเขาจึงเกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติขึ้นจำนวนมาก เป็นตำบลที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและจังหวัดศรีสะเกษ ดังนั้นงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ระเบียบวิธีการวิจัย: กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชนจำนวน 8 คน ประชาชนจำนวน 16 คน ผู้ประกอบการ/ร้านค้าจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยตนเองในพื้นที่ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย: ตำบลดงรักมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบเชิงเขาและเต็มไปด้วยป่าไม้ ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและโดดเด่น เช่น น้ำตกห้วยสวย น้ำตกนาตราว แหลมสน ผาตามุ่ม พลาญธรรมเจด แต่มีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ชุมชนยังขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

สรุปผล: ตำบลดงรักมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามและมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายแต่ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานที่ดี เช่น ถนนเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตำบลดงรักยังคงมีปัญหาหลายประการได้แก่ ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาด้านพื้นที่ ปัญหาจากคนในชุมชน และปัญหาจากขาดการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวสีเขียว; ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

บทนำ

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมโลก World Economic Forum ได้ประเมินความเสี่ยงที่ร้ายแรงที่สุดของโลกในอีก 10 ปีข้างหน้า โดยมีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม 3 อันดับแรก ประกอบด้วย ความล้มเหลวของการดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความแปรปรวนสภาพอากาศแบบสุดขั้ว และความสูญเสียของความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเห็นได้ชัดในรอบปี 2564-2565 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมโลกและสิ่งแวดล้อมไทยแปรปรวนค่อนข้างสูง ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกก็ได้สรุปว่าเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการเกิด

อุทกภัยครั้งใหญ่ ทั้งในยุโรป อเมริกา เอเชีย และออสเตรเลีย ความท้าทายสู่เป้าหมาย Net Zero กระแสโลกได้ให้ความสำคัญของการประกาศเจตนารมณ์ของผู้นำประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดจะไปถึงเป้าหมาย ในปี 2050 (พ.ศ.2593) โดยประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายไว้สามระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง ปี 2030 (พ.ศ. 2573) ที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลง 40% หากได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน และเทคโนโลยี ระยะที่สอง เป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน หรือ Carbon Neutrality ในปี 2050 (พ.ศ.2593) และระยะที่สาม เป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ ในปี 2065 (พ.ศ.2608) (วิจารณ์ สิมายา, 2565)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด (พ.ศ. 2566 – 2570) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนัก รัก และหวงแหนธรรมชาติเพื่อลดภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ยังต้องยกระดับเศรษฐกิจให้พึ่งตนเองและแข่งขันได้ โดยบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างการค้า การเกษตร การท่องเที่ยว และกีฬา เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการค้าชายแดน การลงทุน การท่องเที่ยวของจังหวัด และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตามทั้งจังหวัดศรีสะเกษได้รับการประกาศให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมและเที่ยวชมจังหวัดศรีสะเกษมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

ตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นตำบลที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยวสีเขียว เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และภูเขาจึงเกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติขึ้นจำนวนมาก ได้แก่ น้ำตกนาตราว น้ำตกห้วยสวาย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา ผาตามมู พลาญธรรมเจด เป็นต้น และตำบลดงรักยังเป็นแหล่งอารยธรรมโดดเด่นด้วยศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นตำบลที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของตำบลดงรักยังน้อยมากเมื่อเทียบกับศักยภาพของพื้นที่และทรัพยากรที่มีอยู่ และชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวสีเขียวในตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยที่ได้จะนำไปสู่การสร้างมาตรฐานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว และรูปแบบการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวสีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว ตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ

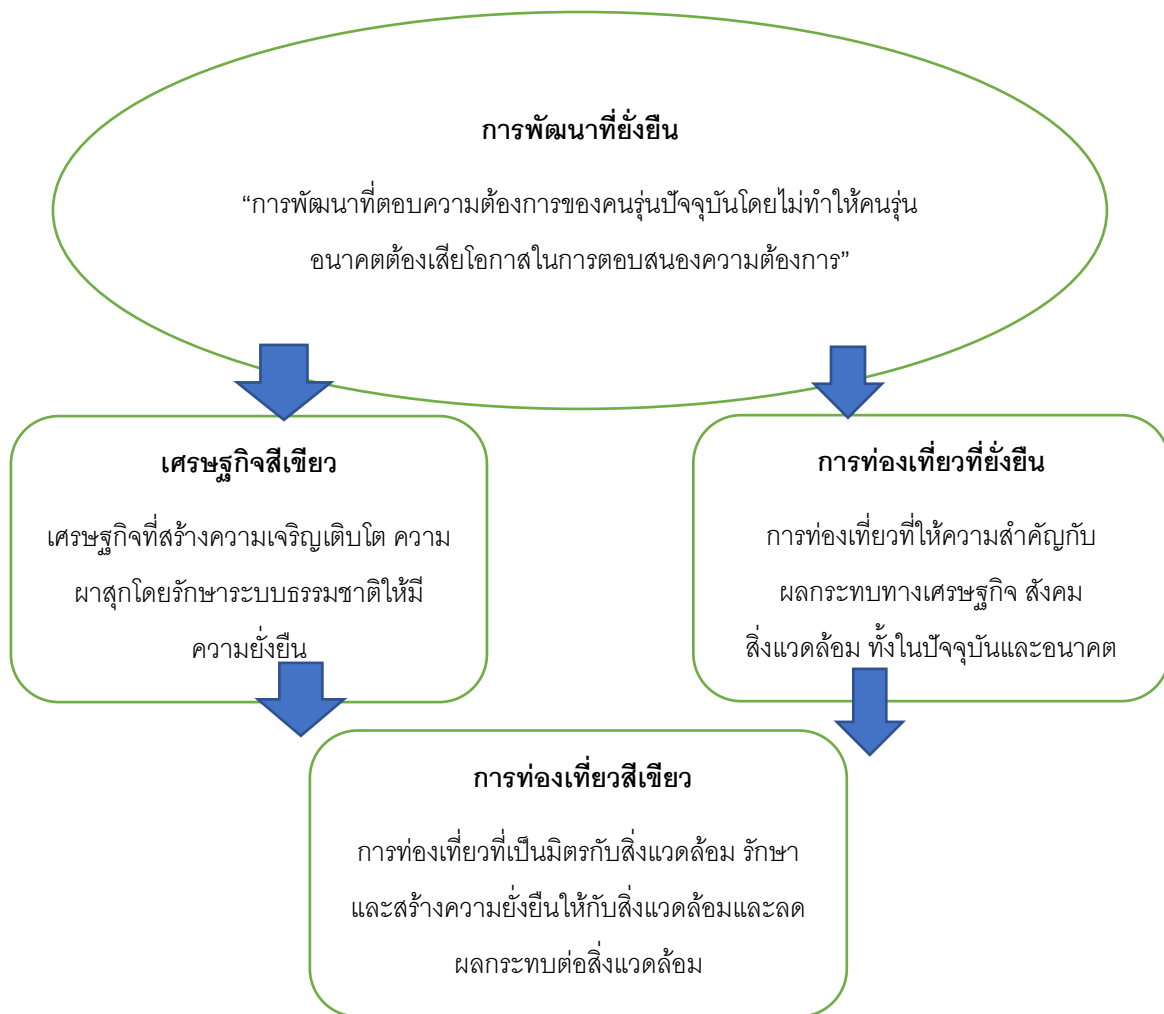
การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism)

ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวไว้ 5 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ 1) ความหมายของการท่องเที่ยวสีเขียว 2) กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของการท่องเที่ยวสีเขียว

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดที่สำคัญที่คำนึงถึงผลกระทบของการพัฒนาต่อคนรุ่นอนาคต ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นอนาคตต้องเสียโอกาสในการตอบสนองความต้องการ อย่างไรก็ตามเพื่อให้แนวคิดดังกล่าวมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ให้มีความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อมที่มักถูกมองข้าม และนำไปสู่การขับเคลื่อนจริงในเชิงนโยบายและปฏิบัติ แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว หรือ Green Economy จึงได้เกิดขึ้น โดยเศรษฐกิจสีเขียวคือการพัฒนาหรือสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่มีการรักษาระบบธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวจึงถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในภาคเศรษฐกิจ เช่น ผลิตภัณฑ์สีเขียว โรงงานสีเขียว การขนส่งสีเขียว และการท่องเที่ยวสีเขียว เป็นต้น นอกจากนี้ประชาคมโลกยังได้มีการถ่ายทอดแนวคิดและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ลงสู่ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ และภาคการท่องเที่ยวเป็นภาคอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีการขับเคลื่อนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) และโปรแกรมเพื่อสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติ (UNEP) ได้กำหนดนิยามของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยเน้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม และชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่ โดยครอบคลุมทุกประเภทของการท่องเที่ยว ทั้งการท่องเที่ยวกระแสหลักและการท่องเที่ยวทางเลือกต่าง ๆ ทั้งนี้การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงให้ความสำคัญกับประเภทของการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวสีเขียว เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

ภาพที่ 1 การถ่ายทอดแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่การท่องเที่ยวสีเขียว
ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2564)

จากลำดับแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนข้างต้นที่มีการถ่ายทอดสู่แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (เชิงเนื้อหา) และสู่แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (เชิงภาคอุตสาหกรรม) การท่องเที่ยวสีเขียว ที่เป็นแนวคิดที่อยู่ภายใต้ตรรกะและขอบเขตของแนวคิดทั้งสอง โดยเน้นที่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในภาคการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษา และสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา หลายภาคส่วนในสังคมยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อแนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว โดยเข้าใจว่าการท่องเที่ยวสีเขียวครอบคลุมเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่แท้จริงแล้วการท่องเที่ยวสีเขียวมีขอบเขตรอบคลุมถึงการท่องเที่ยวทุกประเภทกิจกรรมและองค์ประกอบในภาคการท่องเที่ยวทั้งในระดับจุดหมายปลายทางและพื้นที่ท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับมิติด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวทางเลือกที่มีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวสีเขียว และการ

ท่องเที่ยวสีเขียวก็เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนภาคการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

นอกจากนั้น ศรวัสดิ นวกัณห์วรกุล (2560) ยังได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวสีเขียว (Green tourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งของการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ที่เน้นความสมดุลระหว่างสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก และต้องตอบสนองความต้องการทั้งของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด การท่องเที่ยวสีเขียวมีลักษณะคล้ายกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) และการท่องเที่ยวเพื่อธรรมชาติ (Natural Tourism) ดังนั้น หากจะนิยาม ความหมายของการท่องเที่ยวสีเขียว จึงสามารถใช้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาอธิบายได้ เช่นกัน โดยสมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ หรือ The International Ecotourism Society (TIES, 2015) ที่นำเสนอความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าเป็นการเดินทางที่มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ธรรมชาติ สร้างความเป็นอยู่ที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ภูกิจ ยลชยาวงค์ (2565) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวสีเขียวว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชนและ สิ่งแวดล้อมเป็นไปในลักษณะของความยั่งยืนที่สามารถตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวและ ท้องถิ่นไปพร้อมกันสามารถรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอารยธรรมประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด รวมทั้งปรับปรุงความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น

Pintassilgo (2016) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) ว่า การท่องเที่ยวสีเขียวเป็นการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และปัจจุบันถูกนำมาใช้ในความหมายที่แตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบเดิมที่แพร่กระจายในช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการเยี่ยมชมพื้นที่ธรรมชาติพร้อมทั้งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและถูกนำมาใช้ผสมผสานกับแนวคิดต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อธรรมชาติ และการท่องเที่ยวในชนบท โดยทั่วไปแล้วธุรกิจต่าง ๆ ได้นำความหมายของการท่องเที่ยวสีเขียวที่กว้างขึ้นมานั้นคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวใด ๆ ที่ดำเนินการในลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

จากความหมายของการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) ของนักวิชาการหลายท่านสรุปได้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาและสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี สร้างความเป็นอยู่ที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว

อภิณาท พรหมทรัพย์ (2560 อ้างอิงจาก Drumm, Moore, Soles, Petterson, and Terborgh 2004) ได้กล่าวถึงกระบวนการและแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวไว้ 6 ข้อดังต่อไปนี้

1. การจัดพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว คือ การจัดการพื้นที่ที่เป็นส่วนตัว พื้นที่ที่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ
2. มีการวางแผนและการออกแบบพื้นที่สำหรับผู้เยี่ยมชม คือ การจัดการและออกแบบพื้นที่ควรมีความสะอาดสบายปลอดภัย และมีประสิทธิภาพในการใช้งานของผู้เยี่ยมชมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน โครงสร้างพื้นฐานของการท่องเที่ยวสีเขียวต้องมีความสมดุลกับสภาพแวดล้อมเลือกใช้พลังงานทดแทน

4. การสร้างรายได้ คือมีเป้าหมายที่สำคัญของการท่องเที่ยวสีเขียว การสร้างรายได้จากการอนุรักษ์และประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมในโครงการท่องเที่ยวสีเขียว

5. การจัดการและการตรวจสอบผลกระทบจากผู้เยี่ยมชม คือ เพื่อลดผลกระทบเชิงลบและรู้ถึงผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ ลดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

6. สร้างคู่มือการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือ คู่มือการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นหัวใจสำคัญของการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวที่ใช้สร้างแรงบันดาลใจความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมในเรื่องสภาพแวดล้อม และช่วยในการตรวจสอบผลกระทบจากนักท่องเที่ยวเมื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานมาตรฐานการท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการท่องเที่ยวสีเขียวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยมีการดำเนินการในพื้นที่ของชุมชนบนพื้นฐานของทรัพย์สินและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนที่ทำให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน ซึ่งแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวสีเขียวให้ประสบความสำเร็จ

3. ตำบลดงรัก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตำบลดงรักเดิมขึ้นอยู่กับตำบลโคกตาล อำเภอกุซันน์ จังหวัดศรีสะเกษ และยกฐานะเป็นตำบลดงรัก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2543 ชุมชนเก่าแก่และดั้งเดิมของตำบลดงรักตั้งอยู่ ณ บริเวณบ้านนาตราว หมู่ที่ 1 เดิมเป็นหมู่บ้านเกิดขึ้นเมื่อประมาณราว 90 ปีก่อน คือ บ้านนาตราว ความหมายของชื่อเดิมเรียกว่า บ้านแซ่ตราว ซึ่งแปลตามรากศัพท์ภาษาเขมรแปลว่า “บ้านนาเผือก ประชาชน ได้อพยพเข้ามาครั้งแรกเป็นชาวเขมรจากท้องถิ่นที่ใกล้เคียง และเขมรที่พลัดถิ่นได้มาตั้งถิ่นฐาน ภาษาที่ใช้เดิม คือ ภาษาเขมร ในปัจจุบันมีทั้งภาษาลาว ส่วย เยอ

ตำบลดงรักตั้งอยู่ห่างจากอำเภอกุสิงห์เป็นระยะทาง 18 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดศรีสะเกษ 99 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 216 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศใต้และทิศตะวันออกติดกับเทือกเขาพนมดงรักและประเทศกัมพูชา ส่วนทิศเหนือติดกับตำบลโคกตาล และตำบลห้วยดึกขุ อำเภอกุสิงห์ ส่วนทิศตะวันตกติดกับตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ ดังแสดงในภาพที่ 2

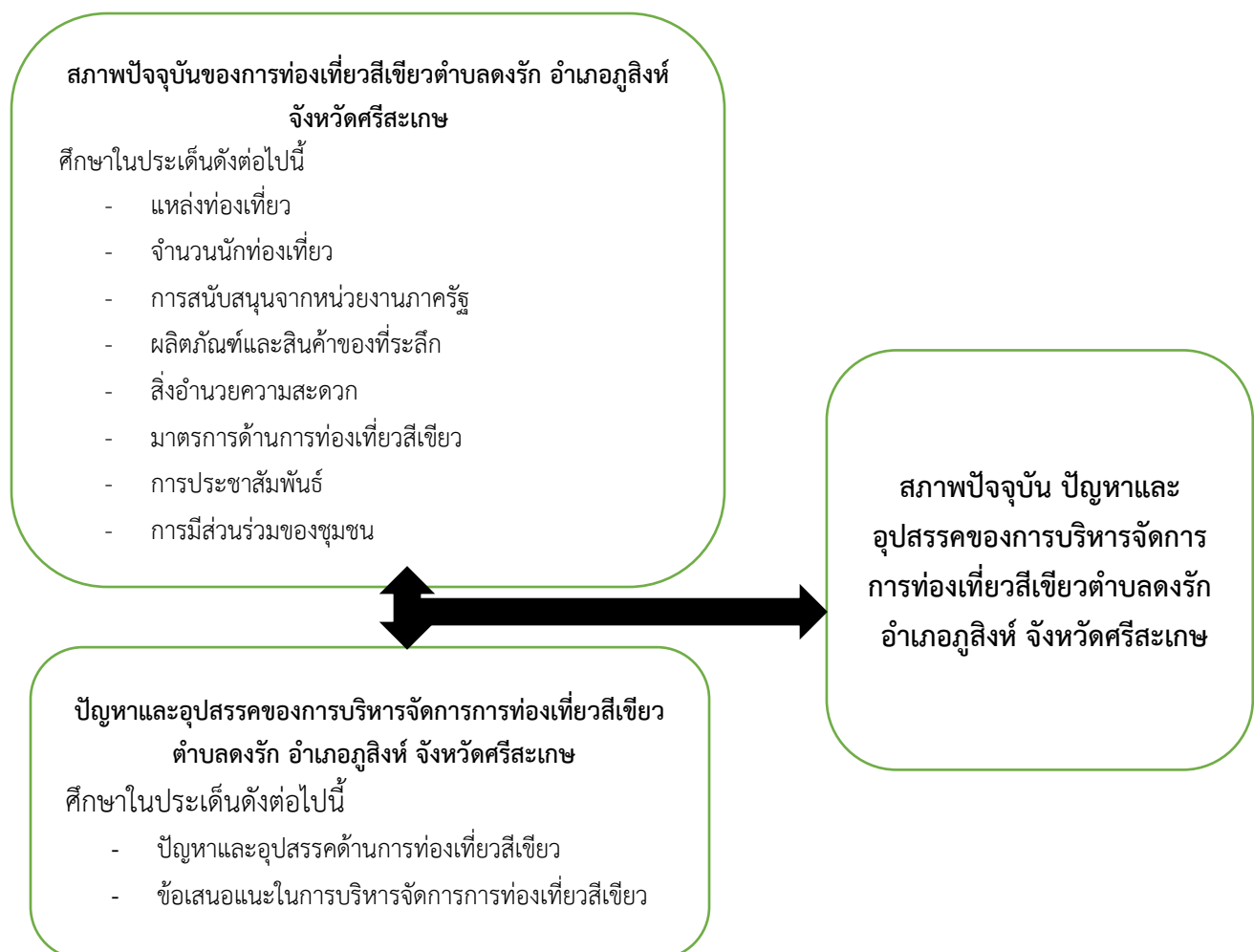
ภาพที่ 2 แผนที่อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567)

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลดงรักเป็นที่ราบเชิงเขาที่มีที่ราบลุ่มที่ใช้ทำนาเป็นส่วนน้อย มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มี 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อนช่วงเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม ฤดูฝนช่วงเดือนมิถุนายน-ตุลาคม ฤดูหนาวช่วงเดือนพฤศจิกายน-มกราคม สภาพลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทราย และมีลักษณะดินเป็นดินกรวดลูกครึ่งในบางพื้นที่ และมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ประชากรมีจำนวนทั้งหมด 6,087 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวน 8 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านนาตราว หมู่ที่ 2 บ้านไร่พัฒนา หมู่ที่ 3 บ้านจำปานวง หมู่ที่ 4 บ้านคูสีแจ หมู่ที่ 5 บ้านกลาง หมู่ที่ 6 บ้านแซรสบัว หมู่ที่ 7 บ้านโนนจำปา หมู่ที่ 8 บ้านสันติสุข (องค์การบริหารส่วนตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ, 2567)

เนื่องจากตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา และมีอาณาเขตติดกับเทือกเขาพนมดงรักทั้งด้านทิศตะวันออกและด้านทิศใต้ ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญและมีชื่อเสียงของตำบลดงรักได้แก่ น้ำตกห้วยสวย น้ำตกนาตราว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา ผาตามมู แหลมสน และพลาญธรรมเจด เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 32 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ในคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลดงรัก 2) มีอายุ 20 ปีขึ้นไป 3) มีองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว 4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐอยู่เสมอ ได้กลุ่มดังนี้

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน)	จำนวนประชาชน	จำนวนผู้ประกอบการ/ ร้านค้า	รวม
นาตราว	1	2	1	3
ไร่พัฒนา	1	2	1	3
จำปานวง	1	2	1	3
คูสีแจ	1	2	1	3
กลาง	1	2	1	3
แซรสะโบ	1	2	1	3
โนนจำปา	1	2	1	3
สันติสุข	1	2	1	3
รวม	8	16	8	32

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ประเด็นคำถามหลักจะมีทั้งหมด 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อคำถามประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนดงรัก

ประเด็นที่ 2 ข้อคำถามประกอบด้วยสภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวสีเขียว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว ในตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ประเด็นที่ 3 ข้อคำถามประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวในตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ประเด็นที่ 4 ข้อคำถามประกอบด้วย ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยสร้าง 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหาภาษาที่ใช้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อรับคำแนะนำเพิ่มเติมและนำมาปรับปรุงแก้ไข

นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินแต่ละข้อ จากนั้นนำมาคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีความเชื่อมั่นและค่าความเที่ยงตรงที่ระดับ 0.6 -1.0

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC ของแบบสัมภาษณ์โดยการทดลองใช้กับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลดงรักจำนวน 10 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.7-0.8 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยทดสอบกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านในพื้นที่จำนวน 30 คน นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาทำการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาคอนบาคได้เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยตนเองในพื้นที่ตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ

การวิเคราะห์ผลข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการวิเคราะห์ผลข้อมูลดังนี้

- 1) การจัดระเบียบทางกายภาพของข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดเกลาภาษาและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
- 2) การจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดแยกตามแหล่งของข้อมูลและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและจำแนกเนื้อหาตามประเด็นที่ได้เก็บข้อมูลมา
- 3) การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จำแนกเนื้อหาตามประเด็นมาจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา
- 4) การสังเคราะห์และอธิบายเนื้อหา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาแล้วมาทำการสังเคราะห์เนื้อหา และอธิบายเนื้อหาโดยการนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย และนำเสนอโดยตาราง

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 32 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 24 คน (ร้อยละ 75.00) เพศหญิงจำนวน 8 คน (ร้อยละ 25.00) อายุต่ำสุด 35 ปี และอายุมากที่สุด 68 ปี อาชีพส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน เกษตรกร และทำธุรกิจร้านอาหาร ตามลำดับ ทั้งหมดเป็นบุคคลที่เกิด เติบโต และอาศัยอยู่ในท้องถิ่นตำบลดงรัก

สภาพการท่องเที่ยวสีเขียวของตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตำบลดงรัก เป็นตำบลที่อยู่ทางทิศใต้ของอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ มีระยะทางห่างจากตัวจังหวัดศรีสะเกษ 99 กิโลเมตรโดยทางรถยนต์ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาโดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทย-กัมพูชา สภาพภูมิศาสตร์ของตำบลดงรักเป็นที่ราบเชิงเขาและเต็มไปด้วยป่าไม้ ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและโดดเด่นดังนี้

- 1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องการรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่แห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด รวมถึงพันธุ์ไม้หา

ยากและทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความสมบูรณ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลามีภูมิประเทศที่หลากหลาย ประกอบด้วยป่าไม้เบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง ทำให้เหมาะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์หลายชนิด เช่น กวางป่า หมูป่า นกชนิดต่าง ๆ รวมถึงสัตว์ป่าหายากบางชนิดในพื้นที่นี้ยังมีจุดท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ เช่น น้ำตกนาตราว ซึ่งเป็นหนึ่งในจุดเด่นของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา นักท่องเที่ยวสามารถเดินป่าสำรวจธรรมชาติ หรือเพลิดเพลินกับความเงียบสงบของพื้นที่อนุรักษ์ได้ นอกจากนี้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลายังมีความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เนื่องจากอยู่ใกล้กับชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งมีความสำคัญในเชิงภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์อีกด้วย

2) ผาตามมู เป็นจุดชมวิวที่สวยงามในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา อำเภอกงสุภ จังหวัด ศรีสะเกษ ที่นี่เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่ได้รับความนิยม เนื่องจากทิวทัศน์ที่งดงามและความเป็นเอกลักษณ์ของตัวผา ผาตามมูตั้งอยู่บนยอดเขาที่สูง นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของพื้นที่โดยรอบได้กว้างไกล โดยเฉพาะในช่วงเช้าหรือเย็น จะสามารถเห็นทะเลหมอกปกคลุมภูเขาและพื้นที่ป่าไม้ที่เขียวขจีรอบ ๆ ได้อย่างชัดเจน เป็นบรรยากาศที่เงียบสงบและสดชื่น เหมาะสำหรับการถ่ายภาพและการพักผ่อน นอกจากนี้ จากผาตามมูยังสามารถมองเห็นวิวของผิงกัมพูชา เนื่องจากบริเวณนี้อยู่ใกล้กับแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ทำให้ผาตามมูกลายเป็นจุดชมวิวที่มีความสำคัญในแง่ของภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการผจญภัยสามารถเดินป่าขึ้นไปยังผาตามมูเพื่อสัมผัสกับธรรมชาติที่งดงาม และเพลิดเพลินกับทิวทัศน์ที่หาได้ยากจากจุดชมวิวอื่นในพื้นที่

3) พลาญธรรมเจด หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกหน้าเงิน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ตั้งอยู่ใน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา อำเภอกงสุภ จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะเด่นของพลาญธรรมเจดคือพื้นที่หินที่กว้างขวางหรือที่เรียกว่า "พลาญ" ซึ่งเป็นลานหินธรรมชาติขนาดใหญ่ที่มีความสวยงามและเอกลักษณ์เฉพาะตัว พลาญธรรมเจดเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติสูง มีทั้งลานหินและทุ่งหญ้าสลับกับป่าไม้ที่เขียวขจี เป็นที่รู้จักกันในเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพ มีพันธุ์พืชและดอกไม้ป่าที่สวยงาม โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนหรือช่วงปลายฝนต้นหนาว ดอกไม้ป่าบางชนิดจะบานสะพรั่งปกคลุมบริเวณลานหิน สร้างความสวยงามและดึงดูดนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ นอกจากความงดงามของทิวทัศน์แล้ว พลาญธรรมเจดยังเป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาธรรมชาติและการเล่นป่า มีเส้นทางธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินสำรวจไปตามลานหินและชื่นชมธรรมชาติรอบตัว พลาญธรรมเจดถือเป็นจุดท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ ร่มรื่น และต้องการสัมผัสกับธรรมชาติที่บริสุทธิ์

4) น้ำตกห้วยสวย เป็นน้ำตกขนาดเล็ก น้ำไหลผ่านผาหิน โขดหินสูงต่ำลดหลั่นกันไป ชั้นหินที่สูงประมาณ 1 เมตร ไหลลงลำห้วยสวยอีกที บริเวณโดยรอบร่มรื่นป่าไม้นานาพันธุ์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีบริเวณพื้นที่สำหรับกางเต็นท์พักผ่อนได้ น้ำตกห้วยสวย ตั้งอยู่ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยสวย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา ในท้องที่ตำบลดงรัก อำเภอกงสุภ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นน้ำตกขนาดเล็กที่มีความสวยงาม บรรยากาศที่แวดล้อมด้วยป่าไม้นานาพันธุ์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในช่วงฤดูฝนและต้นฤดูหนาว จะมีน้ำไหลผ่านผาหิน โขดหิน สูงต่ำลดหลั่นกันไป ให้ความรู้สึกเย็นสดชื่น ชุ่มชื้น เป็นแหล่งที่มีผีเสื้อป่าที่สวยงาม น่าหลงใหล หากใครได้มีโอกาสไปบริเวณพื้นที่สำหรับกางเต็นท์พักผ่อนศึกษาธรรมชาติ มีเจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยสวย ให้บริการและดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง

5) น้ำตกนาตราว เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามและเงียบสงบ เป็นที่รู้จักในฐานะสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวบ้านในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่ต้องการหลีกเลี่ยงความวุ่นวายจากชีวิตประจำวัน น้ำตกนาตราวเป็นน้ำตกขนาดกลางที่ตั้งอยู่ท่ามกลางป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำไหลลงตามชั้นหินต่าง ๆ ทำให้บรรยากาศรอบ ๆ มีความร่มรื่นและเย็นสบาย โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน น้ำตกจะมีน้ำมากและสวยงามเป็นพิเศษ นักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำในแอ่งน้ำธรรมชาติหรือนั่งพักผ่อนริมลำธารได้นอกจากนี้ บริเวณรอบ ๆ น้ำตกยังมีเส้นทางธรรมชาติให้สำรวจ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเพื่อชมวิวยอดนิยมของภูเขาและป่าไม้ที่เขียวชอุ่มได้ เป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้รักการเดินป่าและการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

6) แหล่มสน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ทางตำบลดงรักให้ความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย เป็นสถานที่ที่มีลานหญ้ารอบด้วยต้นสนโดยมีวิวอ่างเก็บน้ำห้วยศาลาและภูเขาเตี้ย ๆ เป็นฉากหลัง ในช่วงฤดูปลายฝนต้นหนาวจะมีหมอกหนา อากาศเย็นสบายเหมาะแก่การกางเต็นท์พักผ่อน นักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำในอ่างเก็บน้ำหรือนั่งพักผ่อนรับประทานอาหารบริเวณลานหญ้าได้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ติดถนนและอยู่ตรงกันข้ามกับที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา เป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้ชอบกางเต็นท์และสัมผัสธรรมชาติ

7) วัดเขาพนมดงรัก หรืออีกชื่อหนึ่งคือวัดพลาญตาปาด เป็นพุทธสถานที่ตั้งอยู่ที่บ้านคูสีแจ ตำบลดงรัก บริเวณวัดมีความสงบร่มรื่นและสวยงาม บริเวณโดยรอบมีน้ำตกพลาญตาปาดไหลผ่านลานหินมีรูปปั้นพญานาคพันน้ำ ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามน่าท่องเที่ยวและไปเยี่ยมชมสักครั้ง

8) สวนเกษตรบ้านโนนจำปา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมความสวยงามและเรียนรู้การเกษตร ภายในสวนมีการปลูกทุเรียนภูเขาไฟ เลี้ยงผึ้งเพื่อการจำหน่ายน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากผึ้ง นอกจากนี้ยังมีร้านค้าแปรรูปของท้องถิ่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก

ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวนั้น ตำบลดงรักค่อนข้างขาดแคลนเนื่องจากว่าไม่มีทั้งโรงแรมที่พัก ไม่มีรีสอร์ท ไม่มีโฮมสเตย์ มีเพียงจุดกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวบริเวณแหล่มสนและผาตามมูน นอกจากนั้นตำบลดงรักยังขาดแคลนร้านอาหารและร้านค้าที่เหมาะสมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว มีเพียงร้านอาหารขนาดเล็กที่เปิดขายสำหรับคนในชุมชน ส่วนร้านค้าเป็นรูปแบบร้านขายของชำ ในส่วนร้านขายของที่ระลึกนั้นไม่มีการเปิดร้านขายอย่างชัดเจนแต่อยู่ในรูปแบบการผลิตตามออเดอร์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตและมีชื่อเสียงเหมาะสำหรับเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้แก่ตะกร้าสานที่ผลิตจากของเหลือใช้ พรหมเช็ดเท้าจากเศษผ้าเหลือใช้ ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว เป็นต้น

ในด้านกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยวสีเขียวนั้นพบว่า มีการตั้งกฎเกณฑ์และมาตรการสำหรับการท่องเที่ยวสีเขียวไว้ โดยผู้รับผิดชอบหลักได้แก่เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา และองค์การบริหารส่วนตำบลดงรัก โดยที่ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนในการสร้างมาตรการและกฎเกณฑ์อย่างไรก็ตาม ชุมชนตำบลดงรักมีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชนให้สะอาดสวยงามและมีบรรยากาศที่ดี อีกทั้งยังจัดตั้งชุดรักษาความปลอดภัยชาวบ้าน (ช.ร.บ.) เพื่อรักษาความปลอดภัยและคอยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั้งในท้องถิ่นและที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลดงรัก และในตำบลดงรักมีมัคคุเทศก์ในการนำเที่ยวได้แก่เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา นอกจากนั้นยังมีมัคคุเทศก์น้อยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา

จากโรงเรียนบ้านนาตราวและบ้านแซวสะโบวซึ่งได้รับการอบรมเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยศาลา

ตำบลดงรักแม้ว่าจะเป็นตำบลที่อยู่ทางตอนใต้สุดของจังหวัดติดกับประเทศกัมพูชา แต่ตำบลดงรักสามารถเชื่อมเส้นทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่ใกล้เคียงได้หลากหลายเส้นทาง ด้านทิศตะวันตกมีพื้นที่ติดกับตำบลไพรพัฒนา ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวชื่อดัง อาทิ วัดไพรพัฒนา (หลวงปู่สรวง) จุดชมวิวมหาพญาภูปริ เป็นต้น ด้านทิศเหนือติดกับตำบลห้วยตึก และตำบลโคกตาล ที่มีวัดพระพุทธรูปมหาบุศย์ อ่างเก็บน้ำห้วยศาลา และจุดกางเต็นท์ห้วยตึก เป็นต้น ด้านทิศตะวันออกของตำบลดงรักมีเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมกับตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีเส้นทางชมธรรมชาติ ป่าไม้และน้ำตกเป็นจำนวนมากที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวได้แก่น้ำตกห้วยจันทร์ ตำบลดงรักมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบลโดยใช้โซเชียลมีเดียในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงรัก และผ่านเพจประชาสัมพันธ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา (<https://www.facebook.com/saladnp9>)

สำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลดงรักนั้นไม่ได้มีการบันทึกสถิติไว้ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่านักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่ตำบลดงรักไม่มากนักเนื่องจากไม่มีที่พักอาศัยไว้รองรับและให้บริการ อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในช่วงฤดูปลายฝนต้นหนาว เนื่องจากมีสภาพธรรมชาติและสภาพอากาศที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมมากางเต็นท์นอนพักค้างคืนบริเวณแหลมสน พลาญธรรมเจด และห้วยสวาย ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ในปัจจุบันการท่องเที่ยวของตำบลดงรักไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวของตำบล จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าหน่วยงานที่เคยเข้ามาสนับสนุนเช่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษได้เข้ามาจัดโครงการอยู่บ่อยครั้งแต่เป็นการจัดโครงการในภาพรวมของอำเภอกุสุมาลย์ และหลายครั้งก็ต้องการให้ตำบลดงรักได้รับโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวของตำบลดงรักเป็นที่รู้จักมากขึ้นและเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตำบลดงรัก

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตำบลดงรัก ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลโดยจำแนกประเด็นการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน ผลการศึกษาพบดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมของชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การบริหารจัดการไปจนถึงการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเอง จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชุมชนไม่ได้มีบทบาทในขั้นตอนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตำบลดงรัก การบริหารจัดการส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ

2) ความยั่งยืน จากการศึกษาพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนยังคงสภาพเดิมได้มากที่สุด ดังจะเห็นได้จากอาชีพของชาวบ้านจะเป็นการทำสวน ปลูกผัก เพื่อไม่ให้รบกวนสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่า การที่ชาวบ้านเกือบทุกครัวเรือนมีป้ายคำขวัญด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม การไม่ทิ้งขยะ การไม่เผาป่า การไม่ส่งเสียงดังรบกวนสัตว์ป่า เป็นต้น

3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต จากการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลดงรักมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ดังจะเห็นได้จากภาษาพูด การแต่งกาย และพิธีกรรมบางอย่าง ซึ่งชุมชนตำบลดงรักส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีการพูดภาษาเขมรในชุมชนเป็นเรื่องปกติ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่แสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์เขมรในช่วงเทศกาลหรือพิธีที่สำคัญ และเมื่อมีผู้เจ็บป่วยชุมชนยังใช้วิธีการรักษาแบบดั้งเดิมคือการรำแม่มดหรือภาษาเขมรออกเสียงว่าเรียมมะมวดซึ่งก็คือการรำผีฟ้านั่นเอง

4) การกระจายรายได้ จากการศึกษาพบว่าชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในด้านการกระจายรายได้ เนื่องจากการขาดการจัดตั้งหน่วยงานที่มารับผิดชอบในด้านนี้อย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากการที่ชุมชนตำบลดงรักไม่มีโฮมสเตย์หรือที่พักประเภทต่าง ๆ ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวเลย ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำสินค้าพื้นเมือง และไม่มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างรายได้เข้าชุมชน ทั้งที่ตำบลดงรักเป็นตำบลที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนตำบลดงรักพึ่งพาเพียงภาคการเกษตรเท่านั้น ขาดโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เติบโตและเจริญก้าวหน้า

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนของตำบลดงรัก

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนของตำบลดงรักพบดังต่อไปนี้

1) ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจากภายนอก นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบล ดงรักและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลาแล้ว ไม่มีหน่วยงานภาครัฐภายนอกเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งในด้านงบประมาณ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การวางแผน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ตลอดจนการรวมกลุ่มของชุมชน

2) ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนและให้ความรู้แก่ชุมชนในด้านนี้เลย ทำให้คนในชุมชนไม่มีแนวทางหรือรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ไม่ทราบว่าจะต้องเริ่มต้นอย่างไร

3) ปัญหาด้านพื้นที่ เนื่องจากตำบลดงรักเป็นตำบลที่อยู่ติดชายแดน มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นจำนวนมาก แต่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเป็นพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่ตำบลข้างเคียง เช่นอ่างเก็บน้ำห้วยศาลาพบว่าพื้นที่ตำบลดงรักเป็นพื้นที่ต้นน้ำในขณะที่พื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นส่วนของตำบลโคกตาล จึงไม่สะดวกในการพัฒนาพื้นที่โดยรอบหรือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดถนนเพื่อเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว เช่นน้ำตกนาตราวที่ต้องใช้การเดินเท้าเท่านั้น และน้ำตกห้วยสวยที่มีถนนแต่การเดินทางค่อนข้างยากลำบาก ในพื้นที่แหลมสนขาดพื้นที่จอดรถ นักท่องเที่ยวต้องจอดรถริมถนนเสี่ยงเกิดอันตรายจากผู้สัญจรไปมา และยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกอีกจำนวนมาก

4) ปัญหาจากคนในชุมชน โดยคนในชุมชนยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและไม่เห็นคุณค่าของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชน มีหลากหลายพฤติกรรมที่คนในชุมชนสร้างปัญหาและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่ที่เป็นทางส่งผลให้ขยะเกลื่อนถนน การขับรถยนต์ไอเสียดังในเวลา กลางคืนรบกวนชาวบ้านและสัตว์ป่า

5) ปัญหาจากการขาดการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรม ชุมชนตำบลดงรักมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์จากการเป็นชาติพันธุ์เขมร ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านจะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากคนในชุมชนอื่น ๆ เช่น อาหาร การแต่งกาย ภาษาพูด ความเชื่อเรื่องการรักษาผู้ป่วย วัฒนธรรมประเพณีที่ต่างต่าง ๆ มากมาย แต่คนในชุมชนขาดการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรมเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มให้คนทั่วไปโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวได้รับทราบเพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งจะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน

จากการศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชนตำบลดงรัก พบว่า ชุมชนควรจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวสีเขียว โดยการยกร่างแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวเพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐ เข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวสีเขียวของตำบล นอกจากนั้นทุกคนในชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนโดยการมีไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยว การนำชมสถานที่ท่องเที่ยวด้วยการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นตำบลดงรัก การรักษาความสะอาดของชุมชน เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 32 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 24 คน (ร้อยละ 75.00) เพศหญิงจำนวน 8 คน (ร้อยละ 25.00) อายุต่ำสุด 35 ปี และอายุมากที่สุด 68 ปี อาชีพส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน เกษตรกร และทำธุรกิจร้านอาหาร ตามลำดับ ทั้งหมดเป็นบุคคลที่เกิด เติบโต และอาศัยอยู่ในท้องถิ่นตำบลดงรัก

สภาพการท่องเที่ยวสีเขียวของตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ

สภาพภูมิศาสตร์ของตำบลดงรักเป็นที่ราบเชิงเขาและเต็มไปด้วยป่าไม้ ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและโดดเด่นดังนี้

1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา พื้นที่แห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด รวมถึงพันธุ์ไม้หายากและทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความสมบูรณ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลามีภูมิประเทศที่หลากหลายประกอบด้วยป่าไม้เบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง ทำให้เหมาะเป็นที่พักอาศัยของสัตว์หลายชนิด เช่น กวางป่า หมูป่า นกชนิดต่าง ๆ รวมถึงสัตว์ป่าหายากบางชนิดในพื้นที่นี้ยังมีจุดท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ เช่น น้ำตกนาตราว ซึ่งเป็นหนึ่งในจุดเด่นของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา นักท่องเที่ยวสามารถเดินป่าสำรวจธรรมชาติ หรือเพลิดเพลินกับความเขียวขจีของพื้นที่อนุรักษ์ได้

2) ผาตามมู เป็นจุดชมวิวที่สวยงามในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัด ศรีสะเกษ ที่นี่เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่ได้รับความนิยม เนื่องจากวิวทิวทัศน์ที่งดงามและความเป็นเอกลักษณ์ของตัวผา ผาตามมูตั้งอยู่บนยอดเขาที่สูง นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของพื้นที่โดยรอบได้กว้างไกล โดยเฉพาะในช่วงเช้าหรือเย็น จะสามารถเห็นทะเลหมอกปกคลุมภูเขาและพื้นที่ป่าไม้ที่เขียวขจีรอบ ๆ ได้อย่างชัดเจน เป็นบรรยากาศที่เขียวสงบและสดชื่น เหมาะสำหรับการถ่ายภาพและการพักผ่อน

3) พลาญธรรมเจด หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกหน้าเงิน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ตั้งอยู่ใน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะเด่นของพลาญธรรมเจดคือพื้นที่หินที่กว้างขวางหรือที่เรียกว่า "พลาญ" ซึ่งเป็นลานหินธรรมชาติขนาดใหญ่ที่มีความสวยงามและเอกลักษณ์เฉพาะตัว พลาญธรรมเจดเป็น

พื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติสูง มีทั้งลานหินและทุ่งหญ้าสลับกับป่าไม้ที่เขียวชอุ่ม เป็นที่รู้จักกันในเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพ มีพันธุ์พืชและดอกไม้ป่าที่สวยงาม โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนหรือช่วงปลายฝนต้นหนาว ดอกไม้ป่าบางชนิดจะบานสะพรั่งปกคลุมบริเวณลานหิน สร้างความสวยงามและดึงดูดนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ

4) น้ำตกห้วยสวย เป็นน้ำตกขนาดเล็ก น้ำไหลผ่านผาหิน โขดหินสูงต่ำลดหลั่นกันไป ชั้นหินที่สูงประมาณ 1 เมตร ไหลลงลำห้วยสวยอีกที บริเวณโดยรอบมีต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีบริเวณพื้นที่สำหรับกางเต็นท์พักผ่อนได้

5) น้ำตกนาตราว เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามและเงียบสงบ น้ำตกนาตราวเป็นน้ำตกขนาดกลางที่ตั้งอยู่ท่ามกลางป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำใสไหลลงมาตามชั้นหินต่าง ๆ ทำให้บรรยากาศรอบ ๆ มีความร่มรื่นและเย็นสบาย โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน น้ำตกจะมีน้ำมากและสวยงามเป็นพิเศษ นักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำในแอ่งน้ำธรรมชาติหรือนั่งพักผ่อนริมน้ำได้

6) แหลมสน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ทางตำบลดงรักให้ความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย เป็นสถานที่ที่มีลานหญ้ารอบด้วยต้นสนโดยมีวิวอ่างเก็บน้ำห้วยศาลาและภูเขาเตี้ยๆ เป็นฉากหลัง ในช่วงฤดูปลายฝนต้นหนาวจะมีหมอกหนา อากาศเย็นสบายเหมาะแก่การกางเต็นท์พักผ่อน

7) วัดเขาพนมดงรัก หรืออีกชื่อหนึ่งคือวัดพลาญตาปาด เป็นพุทธสถานที่ตั้งอยู่ที่บ้านคูสีแจ ตำบลดงรัก บริเวณวัดมีความสงบร่มรื่นและสวยงาม บริเวณโดยรอบมีน้ำตกพลาญตาปาดไหลผ่านลานหินมีรูปปั้นพญานาคพันน้ำ ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามน่าท่องเที่ยวและไปเยี่ยมชมสักครั้ง

8) สวนเกษตรบ้านโนนจำปา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมความสวยงามและเรียนรู้การเกษตร ภายในสวนมีการปลูกทุเรียนภูเขาไฟ เลี้ยงผึ้งเพื่อการจำหน่ายน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากผึ้ง นอกจากนี้ยังมีร้านค้าเพื่อลูกค้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก

ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวนั้น ตำบลดงรักค่อนข้างขาดแคลนเนื่องจากว่าไม่มีทั้งโรงแรมที่พัก ไม่มีรีสอร์ท ไม่มีโฮมสเตย์ มีเพียงจุดกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวบริเวณแหลมสนและผาตามูน นอกจากนั้นตำบลดงรักยังขาดแคลนร้านอาหารและร้านค้าที่เหมาะสมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว มีเพียงร้านอาหารขนาดเล็กที่เปิดขายสำหรับคนในชุมชน ส่วนร้านค้าเป็นรูปแบบร้านขายของชำ ในส่วนร้านขายของที่ระลึกนั้นไม่มีการเปิดร้านขายอย่างชัดเจนแต่อยู่ในรูปแบบการผลิตตามออเดอร์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตและมีชื่อเสียงเหมาะสำหรับเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้แก่ตะกร้าสานที่ผลิตจากของเหลือใช้ พรหมเช็ดเท้าจากเศษผ้าเหลือใช้ ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว เป็นต้น

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนของตำบลดงรัก มีดังต่อไปนี้ 1) ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจากภายนอก 2) ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว 3) ปัญหาด้านพื้นที่ 4) ปัญหาจากคนในชุมชน และ 5) ปัญหาจากการขาดการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชนตำบลดงรัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีข้อเสนอแนะว่า ชุมชนควรจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวสีเขียว โดยการยกย่องแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐ เข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการดำเนินงานด้านการ

ท่องเที่ยวสีเขียวของตำบล นอกจากนั้นทุกคนในชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนโดยการมีไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยว การนำชมสถานที่ท่องเที่ยวด้วยการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นตำบลดงรัก การรักษาความสะอาดของชุมชน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพ ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ

สภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวตำบลดงรัก พบว่าตำบลดงรัก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัด ศรีสะเกษ เป็นที่อยู่ทิศใต้ของอำเภอกุสุมาลย์ มีพื้นที่ติดกับประเทศกัมพูชาโดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นอาณาเขตกั้นระหว่างไทยกับกัมพูชา เป็นตำบลที่เต็มไปด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงามและมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา น้ำตกนาตราว น้ำตกห้วยสวย ฝายตามมู พลาญธรรมเจด (หน้าเจดีย์) แหยมสน วัดเขาพนมดงรัก และสวนเกษตรบ้านโนนจำปา แม้ว่าตำบลดงรักจะมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างสมบูรณ์และมีความหลากหลาย แต่จำนวนนักท่องเที่ยวกลับไม่ได้มีจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลใกล้เคียงอย่างตำบลไพรพัฒนา ที่มีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้เป็นระบบ อาจเนื่องมาจากว่าในอดีตพื้นที่ตำบลดงรักเป็นพื้นที่ป่าที่ไม่นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ ทั้งภูเขา ป่าไม้ สัตว์ป่า ฯลฯ จึงสังเกตได้ว่าตำบลดงรักไม่มีที่พักอาศัยเช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ต่าง ๆ นอกจากนั้นตำบลดงรักยังไม่มีมาตรการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวให้ถูกต้องเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวในตำบลดงรัก และตำบลดงรักยังขาดมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน แต่ตำบล ดงรักต้องมีการบริหารจัดการด้านการรักษาความปลอดภัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ (2559) ที่ได้ทำการศึกษากการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในจังหวัดกระบี่ พบว่าการจัดการด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งที่ชุมชนท่องเที่ยวทุ่งห้วยเพ็งต้องสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมเยือนต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการจราจรซึ่งต้องอาศัยการร่วมกันกำหนดเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติกิจกรรมท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึกให้กับทุกภาคส่วนทั้งชุมชนท่องเที่ยวทุ่งห้วยเพ็ง หน่วยงานภาครัฐ ผู้ให้บริการนักท่องเที่ยว และตัวนักท่องเที่ยวต่อการคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นสำคัญ รวมถึงการช่วยกันดูแลนักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวภายในชุมชนท่องเที่ยวทุ่งห้วยเพ็ง

จากสภาพดังกล่าวเกิดจากการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐภายนอกทั้งในด้านงบประมาณ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การวางแผน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ตลอดจนการรวมกลุ่มของชุมชน ในขณะที่ชุมชนเองก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนและให้ความรู้แก่ชุมชนในด้านนี้ ทำให้คนในชุมชนไม่มีแนวทางหรือรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวอย่างชัดเจน ไม่ทราบว่าจะต้องเริ่มต้นอย่างไร นอกจากนั้นชุมชนยังประสบปัญหาด้านพื้นที่ เนื่องจากตำบลดงรักเป็นตำบลที่อยู่ติดชายแดน มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นจำนวนมาก แต่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเป็นพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่ตำบลข้างเคียง เช่นอ่างเก็บน้ำห้วยศาลาพบว่าพื้นที่ตำบลดงรักเป็นพื้นที่ต้นน้ำในขณะที่พื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นส่วนของตำบลโคกตาล จึงไม่สะดวกในการพัฒนาพื้นที่โดยรอบหรือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดถนนเพื่อเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว เช่นน้ำตกนา

ตราที่ต้องใช้การเดินเท้าเท่านั้น และน้ำตกห้วยสวยที่มีถนนแต่การเดินทางค่อนข้างยากลำบาก ในพื้นที่แหลมสน ชาติพันธุ์ที่จอตระก นักท่องเที่ยวต้องจอตระกมีถนนเสี่ยงเกิดอันตรายจากผู้สัญจรไปมาและยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกอีกจำนวนมาก ปัญหาจากคนในชุมชน โดยคนในชุมชนยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและไม่เห็นคุณค่าของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชน มีหลากหลายพฤติกรรมที่คนในชุมชนสร้างปัญหาและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และอีกประการหนึ่งคือปัญหาจากการขาดการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรม ชุมชนตำบลงรักมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์จากการเป็นชาติพันธุ์เขมร ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านจะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากคนในชุมชนอื่น ๆ เช่น อาหาร การแต่งกาย ภาษาพูด ความเชื่อเรื่องการรักษาผู้ป่วย วัฒนธรรมประเพณีที่ต่างต่าง ๆ มากมาย แต่คนในชุมชนขาดการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรมเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มให้คนทั่วไปโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวได้รับทราบเพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งจะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับภูกิจ ยลชญาวงศ์ (2565) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ โดยรวมมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในระดับสูง 2) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวสีเขียว ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐด้านการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียวแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวเป็นปัญหาสำคัญที่สุด และสภาพปัญหาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์ ปณิศา มีจินดา, และนางลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร (2555) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการประเด็นปัญหาตามสิ่งแวดล้อม เพื่อการบริโภคการท่องเที่ยวสีเขียวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยาและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ พบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน 2 ประการได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร และความไม่สะดวกของสาธารณูปโภคของที่พักใน อุทยานฯ พื้นที่ทับซ้อนระหว่างอุทยานฯ / เขตฯ กับชุมชนงบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอและความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่าชุมชนตำบลงรักยังขาดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ และมีรูปแบบที่ชัดเจน หน่วยงานภาครัฐของตำบลงรัก ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลงรัก และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา ควรจะนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตำบลงรักเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตำบลงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
- 2) ควรมีการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตำบลงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). รายงานสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำปี 2564. สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน. (2567). รายงานการสำรวจดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2567. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ภูกิจ ยลชญาวงศ์. (2565). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วิจารณ์ สิมฉายา. (2565). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ศราวาสดี นวกัณห์วรกุล. (2560). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปณิศา มีจินดา, และนางลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร. (2555). การบริหารธุรกิจบริการ. บริษัท ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2559). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคอีสาน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ. (2565). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2566–2570. ศูนย์ข้อมูลการพัฒนา.
- อภินาท พรหมทรัพย์. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- Drumm, A., Moore, A., Soles, A., Petterson, C., & Terborgh, J. (2004). *Ecotourism development: A manual for conservation planners and managers* (Vol. 1). The Nature Conservancy.
- Pintassilgo, P. (2016). The role of tourism in sustainable development. *Tourism Economics*, 22(3), 417–432.
- The International Ecotourism Society (TIES). (2015). *What is ecotourism?* Retrieved from <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>